کاریزمای تاڵەبانیو بێدەنگی مەکتەبی سیاسی

نیهاد جامی

خولْقاندنی کاریزما لەناو دنیای سیاسی کوردیدا یەکێکە لەکارە هەرە ساکارەکان نەك لەبەر ئەوەی توانای خولْقاندنیمان هەیەو زەمینەی خولْقاندنی کاریزمامان هەیە, نەخێر بەڵکو لە خولْقاندنی چێژێکی بێوێنە دەبینین, ئەوە لەلایەکی تر بەکاریزمابوونی سەدام وایکرد کورد بەدوای کاریزمای خۆی بگەڕێت, ئێمە لەبڕی تێکشکاندنی کاریزما هەوڵی بنیاتنانی کارەکتەری کوردیماندا, هەربۆیە شێخ مەحمودوقازی محەمەد ومەلامستەفا ئەو سەرکردە سیاسیانەی نێو شۆڕشی کوردین کە وێنەی شۆڕشگێریان دەگۆڕین بەکاریزمای سیاسی, کەدیارە وێنەی بەکاریزمابوونی سەرکردە وێنەیەکە لە قۆناغی بەگژداچوونەوەی شۆڕشی کوردی بەڕووی بەعس کاریزما نەك بۆکورد دەبێ بە پێویستیەك بەڵکو کاریزما دەبێتە ئەو کارەکتەرە ئەفسانەییەی کەتوانای هەیە هەموو سنورە خورافیەکان ببڕێت ودواجار دێوەکەش بکوژێت, ئەودیدە ناعەقلانیە بۆ سەرکردە دیدێکە وایکردووە زەمینەی بنیاتنانی کاریزما زەمینەیەکی پتەو بێت زەمینەیەك بێت توانای خولْقاندنی "جەلال تاڵەبانی, مەسعود بارزانی, عەبدوللاّ ئۆجەللان, مەلا کرێکار"ی هەبێت, بەبێ ڕەچاو کردنی ئەو ڕاستیەی کە کاریزما بوونی بەشێك لەو سەرکردانە لە ڕاستیدا دژەبە دیدێك وستراتیژێکی سیاسی کە ئەو سەرکردانە بانگەشەی بۆ دەکەن, بۆیە کاتێك ڕووداوێکی سیاسی لەناو حزبدا بێتە پێشەوە لە ڕاستیدا نابێت تەنها لە ئاستێکی ڕووکەشانەوە سەیری پەیوەندیی نێوان سەرکردەو ئەوانیتر بکەین, بەڵکوپێویستە لە پەیوەندیی نێوان کاریزماو سەرکردە بێینە دەنگ کەتاچەند بە کاریزما بوونی سەرکردە کاریگەری هەیە لەسەر گۆڕانەکانی ناو حزب, کەدیارە ئەو داوایەی چەندین ئەندامی مەکتەبی سیاسی یەکێتی کەبەرزیان کردۆتەوە بۆ سکرتێری گشتی بەمەبەستی گۆڕان و چاکسازی لەناو ڕیزەکانی یەکێتی باسێکە پێویستی بەقسەکردنەوەیە لەو دۆخەی کەچەندین دەیەیە ئەندامانی مەکتەبی سیاسی ئەو هێزە لەکاریزمای تاڵەبانی بێدەنگن, ئەو هاتنە دەنگە مانای چیە؟ ئایا ئاسۆیەك بۆ کرانەوە دەکاتەوە؟

بۆئەوەی لەبەرامبەر پرسیاری لەو چەشنە بابەتەکە ببەینە ئاستێکی قوولْتر لەوەی هەیە پێویستمان بەوە هەیە بابەتێکی زۆرگرنگ فەرامۆش نەکەین بابەتێك کەئەو هێزە لەو ڕۆژەی هاتۆتە بوون بانگەشەی بۆ دەکات ئەویش مەسەلەی گۆڕانومۆدێرنیتیە.

مۆدێرنیتی لەگوتاری سیاسی ئێمەدا بانگەشەیەك بووە بۆ گۆڕان, بەلاّم ئەو گۆڕانە خۆی نوقمی فانتازیایەکی سیاسی کردووە, کەنەیتوانیوە لەناو فانتازیا ئایدیۆلۆژیاکانی جیابێتەوە, ئەوەش نوقمی نێو گوتارێکی یۆتۆپی کردووە, بەمانای ئەوەی گۆڕان نەبۆتە گوتارێکی ئەکتیڤ لەناو گوتاری مۆدێرنیتی, بەڵکو ئەوە یۆتۆپیایە ئەکتیڤە, یۆتۆپیایە وێنای دنیایەکی فانتازیمان بۆ دەکات, دنیایەك دەکرێت خەونی کوردبوونی تیا کورت بکرێتەوە, بەلاّم ئەو خەونە لەناو پێکهاتە سیاسیەکانی حزبدا بەئاگامان دێنێتەوە, بەوەی خەونی گۆڕان وگوتاری مۆدێرنیتی جگە لە وەهمو دەسخەڕۆدانێك شتێکی تر نیە, بەوەی گۆڕان خاوەنی چەمکێکی جینالۆژی نیەکە ئێمە لە ناو خۆماندا بڕوامان پێیەتی, بەڵکو ئەو چەمکە خولْقاندنی یۆتۆپیای سیاسیە.

لەگوتاری سیاسی کوردیشدا بەردەوام ئەوە مارکسیزمە هەڵگری گوتاری مۆدێرنیتیە, نەك مارکسێك کەلەناو دەقە فەلسەفیەکاندا بوونی هەیە, بەڵکو ئەوەیان مارکسێکی کوژراوە..مارکسێکە دنیای لەناو ڕەهەندێکی ئایدیۆلۆژی بۆ وێنا کراوە, مارکسێکی مۆمیا کراوە, ئیدیی مارکسی بوون شانازیی نیە بۆ پێشکەوتنی هێزە کۆمەلاّیەتی وسیاسیەکانمان, نا بەڵکو بە پێچەوانەوە دەشێ ئیدیی مارکسی بوون شەرمەزراری بوونی ئێمە بێت, ئەو مارکسەی یاسی دەکرێت مارکسەکەی لە پشت بیرکردنەوەی پڕۆگرامی ئەو حزبانەن کە قسە لە مۆدێرنیتی دەکەن, جگە لە مارکسێکی کوژراو بە دەستیان مارکسێکی تری تیا نەناسین.

ئەو کاتەی بمانەوێت لە مردنی ئەو مارکسە حزبیە دڵنیا بین دەبێت بێینە دەنگ لەو گوتارە فریو دەرەی کۆنزەرڤاتیزمی خۆی ناو ناوە مۆدێرنیتی مارکسیزم, باشترین نمونە بۆ ئەو حالەتەش ڕووداوەکانی ئەو دواییەی ناو یەکێتی نیشتیمانی بوو, ئەو ڕووداوە هەڵگری کۆمەڵێك پرسیاری زیندووە, پرسیارگەلێك کە ئەو هێزە دەیویست دوای بخات بۆقۆناغەکانی تری دوا خستن, ئەوەش یەکێکە لە خەسڵەتە ناسراوەکانی حزب بەوەی بەردەوام خەونی گۆڕان دەخاتە دواوەی هەموو قۆناغەکان, لە کاتێکدا پێویستە

گۆڕان بکەوێتە پێشەوەی قۆناغەکان, بەبێ گۆڕان دەبێت بەردەوام بیر لە دۆگما بکەینەوە, بۆیە ئەوانەی پێیان وابوو ئەو ڕووداوە کت وپڕە چیی بوو لەناو ئەو هێزە ڕوویدا ئایا سیناریۆیەك بوو یاخود ترازانی باڵو گروپەکانی ئەو هێزە بوو.

ئەوانە باسێك بوون کە تەنها لە ڕووکەشدا سەیری ئەو پەیوەندیەیان دەکرد, بەو باسکردنەش دەیانویست ئەو ستراتیژە سیاسیەی لەپشت ئەو ڕابردووە فەرامۆشی بکەن.

دەشێ لەو فەرامۆشکردنە خەڵکانێکی زۆرهەبن ئەو کارەیان بە مەبەست نەکردبێت, بەڵکو بەرەنجامی بێئاگاییان بێت.

پێویستە ئاماژە بۆ ئەوە بکەین کە هاتنە دەنگ لە سکرتێری گشتی حزب مانای شکاندنی ئەو دیوارەیە کە ساڵەهای ساڵە ئەو پێکهاتەیەی ناو مەکتەبی سیاسی توانای هاتنە دەنگی نیە لەو کاریزما سیاسیەی کە دروستی دەکات, چونکە جیاوازی کردن لەنێوان دوو کاریزما ئەگەرچی تاڕادەیەکی زۆر شیاویش نەبێت بەڵام پێویستە ئەوهۆکارە ببینین کە ئەوانیتر شێوەی کاریزما بەرهەم دێنن, ئەگەر بەلای (کەنعان مەکیە)ئەوە توندوتیژی سەدام حوسێن نەبێت سەدام درووست دەکات, بەڵکو بێدەنگی عیراقیەکان بێت, ئەوە کاریزمای سەرکردەی کوردیی پەیوەندیی نیە بە توندوتیژی وبێدەنگیەوە, بەڵکو کاریزما یەکێکە لەستراتیژە سیاسیەکانی حزب, بەمانای ئەوە پێکهاتە سیاسیەکانن کاریزما دروست دەکەن, ئەوە مەکتەبی سیاسیە لەپشت بەکاریزما کردنی(مام جەلال)ەوەیە, ئەگەر چی ئەوە تەنها تاڵەبانی نیە کاریزمای سیاسیە, بەڵام مادامەکی هاتنە دەنگەکە لەو کاریزمایەیە پێویستە بە دژی ئەو هاتنە دەنگە نەوەستین, بەڵکو دەبێت هانی ئەو جۆرە دەنگانە بدەین, ئەوە لە کاتێکدا ئەو دەنگە حەقیقەتێکی ڕوونمان بۆ دەردەخات بەوەی هەڵبژاردنەوەی تاڵەبانی لە کۆنگرەدا بەرەنجامی پرۆسەیەکی دیموکراسیانە نەبووە لە هەڵبژاردندا, هێندەی ئەوەی بەرەنجامی چەپڵەی دەستە جەمعی ناو کۆنگرە بووە, کە بەکاریزما کردن چەندە ڕۆڵی دیاری هەبووە لەناو ئەو هێزە, بەهەمان شێوەش چاوسورکردنەوەی ئەو کاریزمایەش بەوەی هەڕەشە لەوانیتر بکات لەپشت ئەو پۆستەوەیە, ئەوەش لەو پەیوەندیەوە هەستی پێ دەکەین کاتێ دەبینین کوتلەو باڵەکانی ناو مەکتەبی سیاسی کۆك دەبن لەسەر کەموکورتیەکانی سکرتێری گشتی, لەکاتێکدا پێویستە ئەوە فەرامۆش نەکەین کەئەوە تەنها تاڵەبانی نیە بەر پرسیارە لەو دۆخە لەناو یەکێتی, بەڵکو ئەوەی ڕوویدا پەیوەستە بەیەکەم کۆنگرەی ئەو هێزەوە, بەوەی کاتێ کوتلەیەکی ناو مەکتەبی سیاسی لەپێناو ملشکاندنی کوتلەیەکیترو جێقەیم کردنی خۆیکۆمەڵەی ڕەنجدەرانی تەسلیمی دەستی تاڵەبانی کردەوە, بەوەی شتێ نەمێنێ ناوی کۆمەڵەو شۆرشگێڕان بێت, بەڵکو ڕازی بوون بەوەی هەموویان لە ژێر ناوی(ی.ن.ك)دا کۆبکرێنەوە, ئەو کۆکردنەوەیە و کۆتایی هێنان بە کۆمەڵە لە ڕاستیدا هەوڵێك بوو بۆ خولقاندنی کارەکتەرێکی کاریزمایی لە جەستەی سیاسی ئێمەدا, بەوەی لەنێوان تاڵەبانیومیدیای یەکێتیدا کاریزمایەکی گەورە هەبێت, هەربۆیە ئەو تەنها نابێت ڕۆژانە وێنەکەی بەلاپەڕەی یەکەمی ڕۆژنامەکانەوە بێت, بەڵکو پێویستە لەهەواڵەکانیکەناڵی ئاسمانی کورد ساتیش یەکەم هەواڵ هەربەو ببەخشرێت, کەدیارە مەبەست لەو قسەیە ئەوەنیە کەکاریزما تەنها لەناو یەکێتیدایە, بەڵکو سەرکردە لە حزبی کوردیدا کارەکتەرێکە لەهەوڵی بەکاریزما کردنی خۆی دەدات.

ئەوەی لێرەدا مەبەستی ئێمەیە ئەوەیە کە ئەگەر ئەو ڕووداوە وەك کەسانێك پێیان وایە زیاتر سیناریۆیەکی یەکێتی بوو, ئەگەر وابێت ئەوە یەکێتی نیە ئەو سیناریۆیەی بردۆتەوە, بەڵکو براوە توێژە جیاوازەکانی کۆمەڵگان کە بتوانن قسە لەکاریزما بوونی بکەن, بەوەی بۆچی سەرکردەی کوردیی خەونی خۆشوبهاندنی هەیەبە کارەکتەرێکی کاریزمی وەك سەدام حوسێن؟ وە پرسیارێکی تری هێنایە پێشەوە بەوەی پڕۆژەی مۆدێرنیتی گوتاری سیاسیمان لە چ ئاستێکدایە؟ ئایا کوتلە هەمە جۆرەکانی شارەکانەلەناو مەکتەبی سیاسی یاخود مۆدێرنیتی گوتارێکە بۆ گۆڕان؟

ئەگەر وایە ئەو ڕووداوە تا چەند توانای ئەوەی هەیە پێمان بڵێ یەکێتی لە هێزەکانی تر جیاوازە, دیارە لە جیاوازیشدا مەبەستمان ئەو سیما ڕووکەشانە نیە, بەڵکو جیاوازی لە ڕووی تێگەیشتن ودنیا بینی ئەو هێزە کەوەك ئەوانیتر بیر ناکاتەوە, چونکە ئەگەر وانەکات ناتوانێ بڕوای ئەوەمان لا دروست بکات کە ئەو جیاوازە, ئەو ڕووداوەش ئەگەر لێرەدا کۆتایی بێت وسیماکانی گۆڕان لەگەڵ خۆی نەهێنێت, ئەوە زیاتر وەك گەمەیەکی هەڵبژاردن دەردەکەوێت, ئەگەر واشبێ کەهیوامان وایە وانەبێت, ئەوە تەنها وەهمێکی ترە بۆ دەسخەڕۆدان بۆ بەردەم سندوقەکانیهەڵبژاردن.